

**БЕЗПЕКОВА СКЛАДОВА ЛЮБЛІНСЬКОГО ТРИКУТНИКА У РАМКАХ
КОНЦЕПТУ МАЛИХ АЛЬЯНСІВ****THE SECURITY COMPONENT OF THE LUBLIN TRIANGLE WITHIN
THE FRAMEWORK OF THE SMALL ALLIANCES CONCEPT****Скороход А.К.,***аспірантка кафедри міжнародних медіакомунікацій та комунікативних технологій
Навчально-наукового інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

У статті розглядається безпековий потенціал тристоронньої ініціативи України, Польщі та Литви, що тримає назву Люблінський трикутник. За твердженням авторки, в основу цього утворення покладено ідею малих альянсів як інструменту для створення сприятливих умов до інтеграції офіційного Києва до найбільш потужної трансатлантичної безпекової структури. Концепція малих альянсів/союзів у період трансформації світової та європейської системи безпеки, що зазнає тектонічних змін внаслідок повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну та формування нової «вісі зла», слід розглядати як формат асиметричної реакції на агресивні дії великих держав та їх об'єднань, що до того ж мають ядерну зброю. У роботі також оглянуто основні етапи партнерства НАТО та України, що так і не досягла своєї цілі вступу до Альянсу, а отже змушена шукати альтернативних рішень до гарантування своєї безпеки й суверенітету. Зазначається, що малі союзи/альянси у контексті теорії політичного реалізму не можуть розглядатися як категорична альтернатива трансконтинентальному воєнно-політичному об'єднанню, який є Північноатлантичний альянс. Проте значна політична заангажованість членів НАТО на власних національних інтересах, ядерний шантаж Росії, популізм як несучий елемент внутрішньої політики у низці країн Центральної Європи, що мають «натівську прописку», їх економічна, перш за все енергетична залежність від російських вугледобувів, загальна гібридність сучасних конфліктів, слабкість політичних класів та залежність демократичних процесів від виборчих циклів і вдале використання авторитарними країнами цього чинника спонукають Україну та її найближчих партнерів до пошуку альтернатив. На наш погляд, такою альтернативою є ініціатив, серед яких і Люблінський трикутник. Відповідно завдання урядів трьох країн, що підписали у польському Любліні відповідні документи, а також представниками академічних та експертних кіл, третього сектора розкрити шляхом спільних дій потенціал цього утворення.

Ключові слова: міжнародна безпека, Центрально-Східна Європа, Люблінський трикутник, НАТО, Україна.

The article examines the security potential of the trilateral initiative involving Ukraine, Poland, and Lithuania, known as the Lublin Triangle. Pursuant to the author, this formation is based on the idea of small alliances as a tool to create favourable conditions for Kyiv's integration into the most powerful transatlantic security structure. The concept of small alliances/unions during the transformation of the global and European security systems, which are undergoing tectonic changes due to Russia's full-scale invasion of Ukraine and the formation of a new "axis of evil", should be considered as a format of asymmetric response to the aggressive actions of major powers and their blocs, which also possess nuclear weapons. The article also reviews the main stages of the NATO-Ukraine partnership, which has not yet achieved its goal of Alliance membership, forcing Ukraine to seek alternative solutions to guarantee its security and sovereignty. It is noted that small alliances/unions, within the context of the theory of political realism, cannot be considered a categorical alternative to the transcontinental military-political organization represented by the North Atlantic Alliance. However, the significant political focus of NATO members on their national interests, Russia's nuclear blackmail, populism as a driving element of domestic policy in several Central European countries with NATO membership, their economic (primarily energy) dependence on Russian hydrocarbons, the hybrid nature of modern conflicts, the weakness of political classes, and the dependence of democratic processes on electoral cycles, successfully exploited by authoritarian states, prompt Ukraine and its closest partners to search for alternatives. In the author's view, one such alternative is initiatives like the Lublin Triangle. Accordingly, the task of the governments of the three countries that signed the relevant documents in Lublin, Poland, as well as representatives of the academic and expert communities and the third sector, is to unlock the potential of this formation through joint actions.

Key words: international security, Central and Eastern Europe, Lublin Triangle, NATO, Ukraine.

Постановка проблеми. Питання національної безпеки, як і будь-яка проблема у сфері міжнародних відносин, не визнає появи вакууму чи навіть натяку на його тривале існування, оскільки зараз чи у ближчому майбутньому несе політичну та фізичну загрозу існуванню державному утворенню. Це стосується насамперед держав, які географічно, історично чи політично були чи частково залишаються у взаємодії із колишнім

центром, що має неоімперські наміри та прагне знищити суверенітет та незалежність свого сусіда. Уряди держав, яким загрожує втрата їх незалежного існування, національне поневолення, культурний та етнічний геноцид, депопуляція та економічна катастрофа, шукають рішень щодо недопущення безпекового вакууму. І якщо політика нейтралітету все ж є винятковим та для більшості держав суто самодекларативним явищем –

якщо не назвати його унікальним за прикладом Швейцарії – то відповідальному політичному класу в країні доводиться діяти у єдиний спосіб – формування союзів чи альянсів. Найбільш показовим у цьому контексті є трансатлантичне об'єднання – Північноатлантичний альянс. Україна вже не одне десятиліття прагне реалізувати свою безпеку саме з орієнтацією на це утворення. Завдання статті не є дослідження успіхів та невдач на цьому шляху. Поряд із так званими «великими союзам» існують механізми «малих альянсів», що утворювались державами для рішення не лише безпекових завдань, але і цілей інтеграційних, економічних, дипломатичних та культурних. Інтерес до таких союзів виник у період після розпаду Варшавського договору та падіння Берлінського муру, коли країни колишнього соцтабору у Центрально-Східній Європі постали перед потребою входження до Європейського Союзу та НАТО. Слід зауважити, що завдяки механізмам Вишеградської групи чи Бухарестської дев'ятки їм вдалося свого часу вирішити питання демократичного транзиту і безпекового вакууму. Чого не можна сказати щодо України, чий шлях до НАТО досі не є реалізованим, що уможливило російську агресію 2014 року. Навіть повномасштабне вторгнення Російської Федерації не вирішило питання, ба більше – ускладнило його перспективу. Тому Українській державі доводиться шукати та розвивати альтернативні рішення, що пов'язані із безпековим потенціалом малих альянсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Стан розробки тематики є доволі широкий і охоплює як національну школу міжнародної політології – Микола Дорошко, Григорій Перепелиця, Євген Магда, Сергій Даниленко, Сергій Джердж, Маркіян З. Мальський, Микола Палінчак, Ігор Гурак, Юрій Макар, Богдан Гудзь, Ігор Тодоров, так і зарубіжних авторів, перш за все згадаємо польських та литовських – Валентин Балюк, Марек Петрась, Анджей Шептицький, Беата Сумрач, Якуб Ольховський, Томаш Стемпневський, Гжегош Гіл, Надія Гергалло-Домбек, Тадеуш Валяс, Гінтаутас Мажейкіс, Довіле Будрите, Йогіле Улінскайте, Нерінга Клумбите та ін.

Зокрема, у монографії «Стратегічне партнерство Польщі та України в умовах зміни міжнародної системи. Точки зору Польщі та України» зазначається, що зміни на рівні міжнародної системи інтерпретуються як переломні на новому етапі турбулентності, як постійні зміни, а не тимчасова криза, котрі визначають простір Центрально-Східної Європи та партнерства Польщі і України. Тому інструменти безпеки постають як центральні у питаннях міждержавної взаємодії [1].

Про організаційний, експертний та аналітичний потенціал інституцій громадянського суспільства в розбудові малих альянсів у ЦСЄ у контексті

російської агресії проти України йдеться у статті С. Даниленка. Автор наголошує на тому експертному внеску до реалізації завдань міжнародних відносин та зовнішньої політики, що протягом останнього часу зроблено представниками третього сектору для пошуку оптимальних зовнішньополітичних рішень, просування інформаційного порядку денного, що відповідає інтересам держав ЦСЄ, і об'єктивно висвітлює безпекову реальність в регіоні [2].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На тлі чергової кризи з визначенням чітких перспектив членства України в НАТО, авторка ставить за мету дати актуальну оцінку Люблінському трикутнику як перш за все безпековій ініціативі трьох держав, одна з яких веде широкомасштабну війну – Україна, а дві інші – Польща та Литва виступають її найбільш послідовними партнерами з урахуванням їх економічного, політико-дипломатичного та військово-технічного потенціалу, і яким безпосередньо загрожує російське вторгнення. Безпековий потенціал Люблінського трикутника має бути посилений та забезпечений також й іншими напрямками міжнародного співробітництва. Саме на комплексність можливостей цього утворення прагне звернути увагу авторка.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Ключове завдання полягає в тому, що у парадигмі асиметричного протистояння неядерної країни ядерному агресору актуалізувати увагу та оцінити потенціал альянсів/союзів малих держав у захисті спільних інтересів, зміцненні безпеки акторів-учасниць. У цьому контексті Люблінський трикутник далеко не висчерпав своїх спроможностей і очікувань як протосоюзного безпекового утворення у Центрально-Східній Європі, де питання національної безпеки у зв'язку з повномасштабною агресією Російської Федерації набрало екзистенційного характеру для держав регіону. Методи дослідження, що були використанні у статті, на погляд авторки, дають змогу означити актуальний стан та визначити найбільш реальний розвиток проблематики, а саме пошуку Україною альтернатив формування безпекових союзів із сусідніми державами на тлі індивідуальної нерішучості та політичного перестрашування керівників та урядів країн-членів НАТО. Насамперед було використано історичний, бібліографічний та порівняльний методи, медіамоніторинг для відстеження трансформації у публічній риториці щодо перспектив членства України у Північноатлантичному альянсі, ретроспективний метод, а у підсумуванні – концептуальний синтез.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тектонічні зміни у сфері безпеки у Європі після завершення «холодної війни» та розпаду СРСР спонукали до пошуку Україною нових концеп-

цій та форм захисту власної незалежності. Цілком логічно, що дипломатична та експертна увага Києва від перших років відновлення незалежності була приділена іміджево та технологічно найбільш привабливому безпековому об'єднанню – НАТО. Формально діалог та співпраця між Україною та НАТО розпочалися у 1991 р., коли Україна приєдналася до Ради Північноатлантичного співробітництва та програми «Партнерство заради миру» (1994 р.) Остання розглядається Альянсом як інструмент взаємодії з державами-партнерами й базується на співробітництві в практичні площині та на засадах демократичних принципів співіснування. Програма у публічній площині сприймалася як спосіб, можливості та шляхи заохочення транзитивних демократій до внутрішніх реформ, трансформації основ національної безпеки, посилення стійкості країн-партнерів НАТО, превентивне усунення загроз безпеці у світі, формування відносин між Альянсом та тими, хто поділяв цінності його фундаторів.

Про те, що офіційний Київ взяв курс на інтеграцію в трансатлантичний безпековий простір, було заявлено на саміті НАТО в Мадриді у 1997 році. Тоді ж президент України Л. Кучма підписав Хартію про особливе партнерство між Україною та НАТО [3]. Скріплений підписами сторін-учасниць, документ фіксував політичні зобов'язання сторін на найвищому рівні і регламентувався зміст «особливого партнерства» між Україною та НАТО [4].

Участь у програмі «Партнерство заради миру» та виконання річних національних програм співробітництва з НАТО стали драйверами реформування безпекової сфери країни. Україна в межах програми, по суті, «пройшла шлях від розвитку військового співробітництва до реформування і допомоги у протидії російській збройній агресії». Додамо, що зі 34 країн-учасників програми «Партнерство заради миру» 15 держав згодом стали повноправними членами Альянсу. Та Україна не увійшла до цього переліку, втрачала шанси, не користалася моментами та часом блукала по колу у цьому питанні, що, власне, стало заручником внутрішньополітичних процесів у нашій державі [5].

Знаковим – більш у негативному контексті через свою надмірну оптимістичність з боку України (з одного боку), та політичну нерішучість і далекоглядність тодішніх лідерів Альянсу (з іншого) – для подальшої рамки відносин між Україною та НАТО, на нашу думку, став Бухарестський саміт Альянсу 2008 року, на якому держави-члени оборонного блоку дійшли згоди щодо того, що Україна та Грузія стануть членами НАТО. Це було декларативне політичне рішення, яке висловлювало наміри Альянсу, підживлювало дискусію, метафорично натякало на залученість, але на

практиці не передбачало негайного узгодження Плану дій щодо членства (ПДЧ).

Проте, відтоді для України та Грузії з боку НАТО починається довгий період «політики відкритих дверей», коли обіцянка членства стала формальною частиною будь-якої публічної заяви того чи іншого натівського високопосадовця.

Напередодні широкомасштабного вторгнення заклики України до Альянсу сфокусувати свої зусилля проти невідвратної російської агресії як прояву тероризму на найвищому державному рівні не знайшли належної підтримки. Вчергове нерішучість НАТО сприяла посиленню тиску РФ на Україну, більш ґрунтовній підготовці Москви до ескалації конфлікту та, очевидно, вплинула на рішення В. Путіна про початок повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року.

Натомість, за браком політичного практичного рішення лідерів країн-членів Альянсу щодо погодження чіткої дати набуття Україною членства в НАТО, офіційний Київ цілком логічно шукає альтернативних рішень для зміцнення національної безпеки. Не згортаючи натівського напрямку, український уряд спрямовує свої дипломатичні зусилля на реалізацію потенціалу малих альянсів. Перший крок у новій геополітичній реальності, коли вже шостий рік йшла гібридна агресія Москви проти України в Криму та на Донбасі, у цьому напрямі цілком логічно був зроблений з країнами Центрально-Східної Європи. Власне, це ті держави, які формують безпековий східний фланг НАТО. Так, 28 липня 2020 року у Любліні (Польща) міністрами закордонних справ України, Республіки Польщі та Литовської Республіки був заснований Люблінський трикутник – тристороння платформа для політичного, економічного та соціального співробітництва між трьома країнами-сусідами. Водночас наріжним каменем створення геополітичного «трикутника» об'єктивно стало відчуття загроз у сфері безпеки з боку Російської Федерації та, актуальної на той момент, боротьби з пандемією COVID-19. У нагоді була попередня ініціатива, своєрідний випробувальний текст з позитивним бекграундом: окремо акцентувалось на функціонуванні Литовсько-польсько-української бригади («LitPolUkrBrig») [6] як однієї з переваг та успіхів тристороннього співробітництва у сфері безпеки.

Це стало політико-дипломатичним свідченням, що сторони фіксують відданість позиції незмінності кордонів України й рішуче засудили спробу анексії Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та міста Севастополь. А також закликали РФ вивести свої війська з тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей України і Криму. Також глави зовнішньополітичних відомств трьох держав підтримали європейські і євроатлантичні прагнення України,

зокрема, набуття повноцінного членства України в НАТО.

У такий спосіб у концепцію Люблінського трикутника покладено ідею малих альянсів як інструменту для створення сприятливих умов до інтеграції офіційного Києва до найбільш потужної трансатлантичної безпекової структури. На той час вже реалістичною метою та наступним кроком в напрямку набуття членства було надання Україні Плану дій щодо членства в НАТО. Як виявилось, вкотре оптимізм українського політикуму розбі'ється об *realpolitik* західних урядів, насамперед США, Німеччини та Франції.

Слід додати, що окрім пріоритетної безпекової складової, на Люблінський трикутник покладалося й завдання сприяти ефективному впровадженню політико-економічних реформ в Україні, які б спиралися на успішний польський та литовський досвід, а також інші реформаторські практики, які застосовувалися в Європейському Союзі. Наголошувалося також на стратегічній значущості активізації співпраці між ЄС, НАТО та країнами Східного партнерства, яке тоді сприймалося як доволі перспективна польсько-шведська ініціатива. У задумі були й інші переваги, адже сторони відзначили важливість ефективної співпраці в межах Ініціативи трьох морів (3SI), або ж Тримор'я – міжнародної економічної та інфраструктурної ініціативи, що об'єднує 12 країн ЄС та Україну, розташованих «від моря до моря». Ініціатива бачиться від Балтійського до Чорного й Адріатичного морів. 20 червня 2022 року на сьомому саміті 3SI в Ризі Україна отримала статус партнера-учасника Тримор'я [7].

Не меш важливим аспектом створення тристоронньої платформи стали зобов'язання «зміцнювати контакти між людьми та співпрацю між громадянськими суспільствами, зокрема між науковцями та експертами», що сприяло б розвитку демократії в Україні та становленню її інститутів [8].

Люблінський трикутник як регіональна ініціатива виник з метою посилення політичного діалогу, зміцнення довіри та стратегічного партнерства між Україною, Польщею та Литвою як у сфері безпеки та оборони, так і в частині підтримки економічної співпраці та культурного обміну.

Україна сформувала 10 пріоритетів Люблінського трикутника, серед яких відзначимо безпековий блок, а саме: протидія агресивній політиці Російської Федерації; військова й оборонна співпраця з використанням потенціалу НАТО та ЄС та загалом системна взаємодія безпекових інституцій обох держав; кібербезпека та боротьба з дезінформацією. Окремо відзначимо, що учасники відгукнулися на тодішню найбільш актуальну світову загрозу – боротьбу з наслідками пандемії COVID-19. У економічному вимірі посилення співпраці,

регулювання та координація у сфері трудової міграції, а також енергетичні проекти, блокування російського енергетичного проекту «Північний потік-2» як енергетичній зброї Кремля. Не залишилася поза увагою гуманітарна складова, що передбачало культурну, наукову та освітню співпрацю, молодіжні обміни. Міжнародна сфера була передбачена на рівні координації спільних зусиль в інших регіональних форматах та міжнародних організаціях. Проблемне питання прикордонної співпраці, а саме перетину кордону чи боротьба з порушенням митних правил та норм фітосанітарної співпраці також потрапило у поле зору люблінської ініціативи.

Вже за перший рік свого існування тристоронній формат відзначився активним та динамічним розвитком. Низка зустрічей на рівні національних координаторів Люблінського трикутника, глав урядів країн-учасників продемонстрували, що одним з основних напрямів співпраці Києва, Варшави та Вільнюса є «ефективна протидія викликам і загрозам спільній безпеці, серед яких у пріоритеті – протидія гібридним загрозам з боку Росії». Тож безпекові виклики та загрози для Центрально-Східної Європи були названі найбільш пріоритетними напрямками співпраці Люблінського трикутника у 2021 році.

7 липня 2021 року у Вільнюсі в межах 4-ї Міжнародної конференції з питань реформ в Україні глави МЗС України, Литви та Польщі підписали низку документів у рамках Люблінського трикутника. А саме:

- Дорожню карту подальшої взаємодії;
- Декларацію про європейську спадщину та спільні цінності;
- План спільних дій із протидії дезінформації та пропаганди.

Останній передбачав підготовку регулярних доповідей і розробку механізму спільного реагування на російські дестабілізаційні кампанії, обмін досвідом та посилення інституційних спроможностей із протидії гібридним загрозам [9].

Тодішній очільник МЗС України Д. Кулеба 5 жовтня 2021 року під час Варшавського безпекового форуму чітко сформулював важливість нового регіонального формату співпраці, зазначивши, що «міжнародний порядок денний протягом десятиріч формували великі міжнародні організації та альянси. ОБСЄ, Рада Європи, НАТО, ЄС та ООН структурували світовий лад. Сьогодні, насамперед внаслідок агресивних дій Росії, великим альянсам все складніше підтримувати міжнародний мир і безпеку. Тому великого значення набувають гнучкі регіональні формати, такі як Люблінський трикутник.

Український міністр заявив, що Люблінський трикутник виконує історичну місію, повертаючи Україну до політичного, економічного, куль-

турного та безпекового простору Центральної Європи. На кшталт того, як свого часу Веймарський трикутник допоміг Польщі повернутися до європейської політики. Отже, Люблінський трикутник значно посилює значення регіональних альянсів у міжнародній політиці, зміцнює заходи безпеки у Центрально-Східній Європі на тлі агресії РФ та слугує інструментом євроатлантичної та європейської інтеграції України [10].

У 2021 році Указом президента введено в дію нову Стратегію зовнішньополітичної діяльності України [11]. Серед іншого, у пункті 57 документу зазначається, що «зادля покращення міжнародного безпекового середовища зовнішньополітичні зусилля буде спрямовано на максимальне використання наявних регіональних форматів (Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), Бухарестська дев'ятка, Вишеградська група, Люблінський трикутник, Організація за демократію та економічний розвиток – ГУАМ, Організація Чорноморського Економічного Співробітництва (ОЧЕС), Веймарський трикутник тощо) для стабілізації безпекової ситуації в регіоні через участь України у спільних безпекових та оборонних ініціативах». Серед перспективних напрямків розвитку вказані також Міжпарламентська асамблея Україна-Польща-Литва та спільна військова компонента – Литовсько-Польсько-Українська військова бригада імені Костянтина Острозького (ЛИТПОЛУКРБРИГ). Її призначення – ведення військових операцій в межах міжнародного права та згідно мандату РБ ООН. Рагіфікація Угоди між КМ України, Урядом Литовської Республіки та Урядом Республіки Польща щодо створення спільної бригади відбулася 4 лютого 2015 року [12].

Рада зовнішньої політики «Українська призма» визначає три драйвери Люблінського трикутника: безпекове співробітництво, участь держав-членів об'єднання в інших регіональних ініціативах і альянсах та молодіжна співпраця.

Спільне прагнення досягти стабільності в регіоні Центрально-Східної Європи, підвищення рівня безпеки, нарощення власних оборонних спроможностей та координація позицій з безпекових питань є основою першого драйверу – безпекового співробітництва – та займає провідне місце в політичних деклараціях та підписаних документах в межах Люблінського трикутника.

Серед викликів, що спонукають до співробітництва, які так чи інакше торкаються сфери безпеки, є: агресивна зовнішня політика РФ та як наслідок – широкомасштабне вторгнення в Україну у лютому 2022 року, військова та оборонна взаємодія (з урахуванням досвіду та потенціалу НАТО та ЄС), кібербезпека та боротьба з дезінформацією, економічна та енергетична співпраця, фінансовий контроль, координація у сфері трудової міграції, протидія російському енергетичному

тиску та шантажу, питання перетину кордону, боротьба з порушенням митних правил, інституційна безпекова співпраця тощо.

Другим драйвером для Люблінського трикутника є належність країн-учасниць до інших регіональних ініціатив, що дозволяє просувати спільні інтереси на додаткових майданчиках. Так, окрім того, що Польща та Литва є членами Північноатлантичного альянсу та ЄС, обидві країни входять до вищезгаданої Бухарестської дев'ятки, що об'єднує держави на східному фланзі Альянсу. Та ж Польща входить до Вишеградської четвірки, у складі якої також Чехія, Словаччина та Угорщина. Останні дві європейські країни та їх теперішнє вище політичне керівництво, їх поїздки до Москви та контрверсійні заяви свідчать, що вони все ще схильні бачити в РФ не загрозу європейській безпеці, а економічного та інвестиційного партнера. А Литва разом з Естонією, Латвією, Данією, Фінляндією, Швецією, Норвегією та Ісландією формує Нордично-Балтійську Вісімку, що активно допомагає Україні [13]. Ці всі країни є членами НАТО і активними прихильниками вступу України до Альянсу.

До повномасштабного вторгнення РФ в Україну, Варшава активно просувала ідею участі Києва у проєктах Ініціативи Тримор'я – об'єднання країн-членів ЄС, яке спрямоване передусім на розвиток інфраструктурних проєктів в східному регіоні Європейського Союзу. Серед них – потяг комбінованого транспорту «Вікінг» – спільний проєкт залізниць Литви, України та Білорусі, стивідорних компаній і портів Клайпеда, Іллічівськ та Одеса. Маршрут проходив через Україну, Білорусь і Литву та сполучав ланцюг морських контейнерних і контрейлерних ліній Балтійського регіону з аналогічною системою Чорного, Середземного і Каспійського морів. Проєкт також мав на меті здійснення перевезень залізничним транспортом у напрямку Європа-Кавказ-Азія по коридору TRASECA, а також перевезення вантажів з Туреччини і країн Близького Сходу в північні країни Європи і у зворотному напрямку. Але агресія РФ та де-факто російська окупація Білорусі зупинили проєкт на невизначений термін. Принаймні, доки Білорусь не відновить свій суверенітет та не розпочне власний шлях до членства в ЄС [14].

Однак, Україна має реальні можливості долучитися до економічних проєктів Тримор'я таких як GoHighway та ViaCarpatia. Перший, GoHighway – транснаціональний коридор поєднає українські чорноморські порти Великої Одеси та Миколаєва з польськими портами на Балтійському морі у Гданську та Гдині. Проєкт має реалізовуватись за рахунок кредитних коштів міжнародних фінансових організацій. Частина дороги має бути концесійною [15]. Своєю чергою ViaCarpatia сполучатиме українські порти в Одесі та Миколаєві

з портами в Гданську та Клайпеді. Транспортний коридор перетинає сім країн ЄС і з'єднує Балтійське, Чорне та Егейське моря, від литовського порту Клайпеда до румунського порту Констанца та грецького – Салоніки. В грудні 2022 року, завдяки наполегливій ініціативі Польщі, коридор Via Carpathia включено в основну мережу TEN-T ЄС. Це відкриває шлях до значних інвестицій та інтеграції України до європейських мереж. Попри війну ці проекти у повоєнній Україні виглядають перспективними.

Російсько-українська війна додала нових значень подібним проектам та розробці додаткових транскордонних, транспортних і логістичних рішень на східноєвропейському кордоні. Схоже, військова мобільність на східному фланзі НАТО залишиться однією із головних рушійних сил розвитку інфраструктури Центрально-Східної Європи. І GoHighway, і Via Carpathia виконуватимуть роль важливих логістичних артерій у економічній та військовій підтримці України у протистоянні з РФ. Показово, що до усіх цих ініціатив залучені учасники Люблінського трикутника [16]. Власне, вони складають невід'ємний їх елемент.

Варта окремої уваги та інтенсифікації міжпарламентська співпраця в межах «трикутника». Зокрема, налагодження координації між комітетами Міжпарламентської Асамблеї Україна-Польща-Литва, яка була створена у 2008 році, Міжфракційним парламентським об'єднанням «Інтермаріум», що ставить собі за мету зближення з ініціативою Тримор'я. Отже, малі альянси та регіональні ініціативи, в яких беруть участь Польща та Литва на рівні міністрів закордонних справ, є додатковими майданчиками для інформування міжнародної спільноти щодо перебігу російсько-української війни та нагальних потреб України для більш ефективного протистояння агресії РФ. Офіційний Київ, послуговуючись інструментарієм Люблінського трикутника та завдяки адвокації з боку Варшави та Вільнюса, матиме можливість просувати свій порядок денний на альтернативних самітах країн ЄС. Особливо в регіоні Центрально-Східної Європи.

Третім драйвером Люблінського трикутника аналітики «Української призми» пропонують розглядати потенціал молодіжної кооперації. Її мета – посилення діалогу, подальше зближення сторін, зміцнення довіри між ними, науковий, спортивний і культурний обмін. Для цього, за ініціативи ГО «Платформа публічної дипломатії» та за підтримки Фондації Конрада Аденауера, створено Молодіжний Люблінський трикутник (МЛТ) (Youth Lublin Triangle, YLT). МЛТ підтриманий міністрами закордонних справ Литви, Польщі та України, та покликаний забезпечити синергію та підготовку молоді країн-учасниць до партнерства в успішному та безпечному європейському про-

сторі. Спільні інтереси молоді трьох країн передбачають історичний і культурний діалог, професійний та освітній розвиток. Поява молодіжного крила Люблінського трикутника є чітким розрахунком на розширення міждержавної ініціативи, більшої залученості молоді до суспільного та політичного життя країн в контексті російсько-української війни, яка засвідчує свій довготривалий цикл та різні етапи її прояви. Власне, молодіжна дипломатія, як елемент стратегічних комунікацій, вірогідно позитивно вплине на розвиток україно-польсько-литовських відносин. Завдяки горизонтальним зв'язкам молодого покоління українців, поляків та литовців безсумнівно прискориться і розвиток євроінтеграційних процесів в Україні. Очікується, що представники МЛТ виступатимуть амбасадорами материнського об'єднання у молодіжному середовищі схожих регіональних ініціатив, держав ЄС тощо [17].

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Загалом Люблінський трикутник є одним з важливих інструментів у побудові нової безпекової архітектури в регіоні Центрально-Східної Європи на тлі конвенційної, інформаційної та гібридної війни РФ проти України та демократичних цінностей країн Заходу. Спільна боротьба України, Польщі та Литви з російською агресією та чітка підтримка членства України в ЄС та НАТО додає ваги регіональному альянсу.

З урахуванням того, що РФ має на меті тотальне знищення Української держави як такої, послаблення міжнародних організацій, демократичних інституцій, перекроєння світового порядку, що заснований на правилах та статуті ООН, а також спроби відновити свій неоімперський деструктивний вплив на низку країн Центрально-Східної Європи, Люблінський трикутник має потенціал стати ефективним майданчиком для протистояння діям та намірам РФ в субрегіоні. Активний розвиток малого альянсу під час перебігу російсько-української війни дедалі більше охоплює нові ділянки взаємодії країн-членів на багатьох рівнях: урядовому, міжпарламентському, громадянському, економічному, мілітарному та інформаційному. Ми додали б сюди ще ініціативу академічних та експертних кіл, що оформилася у мережеву структуру університетів та незалежних експертних центрів трьох країн – Аналітично академічний Люблінський трикутник. Мета цієї недержавної ініціативи – інтелектуальне й експертне забезпечення ініціатив у рамках «політичного» Люблінського трикутника [18].

Звідси потреба в більш детальнішому плануванні тристоронніх зустрічей представників країн й розширенні їх представництва. Зокрема, до співпраці варто активніше долучати парламентарів, урядові кола та донорів, громадських діячів та

молодь, представників бізнес-спільнот як і з кола Люблінського трикутника, так і з ЄС, США, Великої Британії, Канади, Японії тощо. Тобто, тристоронній майданчик сприятиме більш глибокому діалогу, результатом якого може стати імпульс до формування сприятливої інвестиційної, торгової та виробничої активності на теренах України, Польщі та Литви.

Щодо перспектив дослідження та просування експертних пропозицій, то російська агресія проти України вимагає від країн-учасниць Люблінського трикутника визначити флагманські проекти та ініціативи й намагатися не розпорошувати ресурси та зусилля на напрямки, що реалізуються паралельно. Водночас пріоритетними мають залишатися проекти та напрямки, які направлені, підсилюють чи є дотичними до європейської чи євроатлантичної інтеграції України. Вони потребують конкретизації у вигляді розроблених та затверджених тристоронніх програм та національних планів, реалізація яких контролювалася б національними координаторами, наділеними відповідними повноваженнями та спроможностями. До функцій офісу такого координатора входив би моніторинг ситуації у «тілі» Люблінського трикутника, оцінка рівня імплементації рішень об'єднання та концептуальної спроможності проектів. На основі зібраного масиву даних такий офіс здатен генерувати пропозиції до розгляду з метою зміцнення і розвитку формату. А також готувати рекомендації щодо більш ефективної взаємодії з партнерами з інших регіональних альянсів або глобальних акторів (США, Велика Британія, Японія), які зацікавлені в співпраці, насамперед у сфері безпеки. Пріоритетні напрямки спільної діяльності потребують власних календарних і ресурсних планів, а також відповідальних відомчих координаторів.

Водночас дипломатичні консультації в межах «трикутника» потребують систематизації, переходу на постійну основу – як на тристоронньому рівні, так і під час інших зустрічей локального та глобальних форматів. Зрозуміло, що безпекова тематика, вочевидь, буде домінуючою. Це передбачає більш тісну багатосторонню міждержавну координацію з відповідними структурами НАТО та ЄС, а також подальше посилення діалогу і співпрацю безпекових, правоохоронних та оборонних відомств держав Люблінського трикутника і структур Європейського Союзу й Альянсу.

Важливим напрямком просування інтересів України у люблінському форматі є проекти пово-

єнної відбудови України, до яких можуть долучитися не лише його учасники, але саме вони можуть бути ініціаторами та гарантами залучення інвестицій.

Загалом, спільна історична спадщина народів України, Польщі та Литви, сповнена і драматичних моментів, і періодів піднесення, відданість загальноєвропейським, демократичним та загальнолюдським цінностям, але насамперед сучасні безпекові виклики з боку РФ формують запит на «забезпечення добросусідства, активної взаємної підтримки – союзництва, спільної історичної перспективи та поглибленої європейської інтеграції». Натомість перед політичними лідерами та урядовцями держав-учасниць Люблінського трикутника стоїть завдання сформуванню та посилити ідентичність об'єднання, а також вберегти формат від негативного впливу можливих міждержавних суперечностей та непорозумінь, дискредитації з боку Кремля та третіх сторін [19].

Розвиток цієї ініціативи значною мірою залежить від результатів російсько-української війни та рішучості членів НАТО на реальні кроки щодо членства України у «великому альянсі». Досі вони були лише обіцячкою «відкритих дверей» без практичного втілення. Тому, щонайменше в експертній площині та у ініціативах очільників урядів, ідея участі та просування безпекового порядку денного у форматі малих альянсів є складовою зовнішньої політики держав Центрально-Східної Європи. Тому експертна увага до цієї теми й ініціювання практичних кроків за цим напрямом є елементом пошуку нової архітектури європейської безпеки. Загалом, це слід розглядати як посилення ролі Європи у зміцненні власної безпеки, при цьому не йдеться про перегляд місця НАТО чи взагалі його ігнорування. Хоча політичні ініціативи, псевдодипломатичні зусилля чи заяви очільників угорського і словацького урядів В. Орбана чи Р. Фіцо не варто скидати з терезів, враховуючи, що ключовим завданням Москви є руйнування євроатлантичної єдності. Російсько-українська війна засвідчила, що немає стабільного стану у європейському політичному процесі. Тому формат малих альянсів, що є типовим історичним явищем для Європейського континенту, може дебатуватися, обговорюватися та поступально впроваджуватися як потенційно альтернативний безпековий механізм, органічно та ефективно вмонтований як локальний елемент цілісної загальноєвропейської безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Петрась М., Перепелиця Г., Балюк В. Стратегічне партнерство Польщі та України в умовах зміни міжнародної системи. Точки зору Польщі та України: монографія. Вид-во Любл. ун-ту ім. Марії Кюрі-Склод., 2024. 442 с.
2. Даниленко С. І. Потенціал громадянського суспільства в реалізації міжнародної політики України: чинник малих альянсів. «Політичне життя» №3. 2024. С. 106–112. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/16388>.

3. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору: від 09.07.1997 № 994_002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002#Text.
4. Партнерство заради миру. *МЗС України*. 2019. URL: <https://ukraine-nato.mfa.gov.ua/ukrayina-nato/partnerstvo-zaradi-miru>.
5. Джердж С. 30 років приєднання України до Програми НАТО «Партнерство заради миру». Що зроблено. *Новини України та Світу. NV*. 2024. URL: <https://nv.ua/ukr/opinion/ukrajina-nato-shcho-dala-uchast-u-programi-partnerstvo-zaradi-miru-50390799.html>.
6. Historia. *Strona główna. Litewsko-Polsko-Ukraińska Brygada im. Wielkiego Hetmana Konstantego Ostrogi*. URL: <https://litpolukrbrig.wp.mil.pl/o-nas-2017-01-16-r/historia-2018-02-23-b/>
7. Сливчук, О. «Кандидат у члени» Тримор'я: як Україні краще скористатися новим статусом. *Європейська правда*. 2022. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/07/5/7142615/>
8. Спільна декларація міністрів закордонних справ України, Республіки Польща та Литовської Республіки щодо заснування Люблінського трикутника. *Урядовий портал*. 2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-ministriv-zakordonnih-sprav-ukrayini-respubliki-polshcha-ta-litovskoyi-respubliki-shchodo-zasnuvannya-lyublinskogo-trikutnika>
9. Дмитро Кулеба: Люблінський трикутник – один з ключових елементів нової безпекової стратегії України. *Урядовий портал*. 2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-lyublinskij-trikutnik-odin-z-klyuchovih-elementiv-novoyi-bezpekovoyi-strategiyi-ukrayini>
10. Дмитро Кулеба: Люблінський трикутник – це яскравий приклад нового тренду міжнародної політики. *МЗС України*. 2021. URL: <https://mfa.gov.ua/news/dmitro-kuleba-lyublinskij-trikutnik-ce-yaskravij-priklad-novogo-trendu-mizhnarodnoyi-politiki>.
11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»: Указ Президента України від 30.07.2021 № 448/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/2021#Text>.
12. Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Литовської Республіки, Урядом Республіки Польща стосовно створення спільної військової частини: Закон України від 04.02.2015 № 143-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-19#Text>.
13. Софієнко Н. «Підтримка енергетики». Нордично-Балтійська вісімка погодилася на новий пакет допомоги Україні. *LIGA*. 2024. URL: <https://finance.liga.net/ua/ekonomika/novosti/pidtrymka-enerhetyky-nordychno-baltiiska-visimka-pohodyla-novyi-paket-dopomohy-ukraini>
14. Потяг комбінованого транспорту «Вікінг». *Інформаційний залізничний портал Railway Supply*. 2021. URL: <https://www.railway.supply/uk/potyag-kombinovanogo-transportu-viking/>
15. GO HIGHWAY ПОЄДНАЄ УКРАЇНСЬКІ ПОРТИ З ПОРТАМИ У ГДАНСЬКУ ТА ГДИНІ. *Міністерство інфраструктури України*. 2017. URL: <https://mtu.gov.ua/news/28646.html>
16. Розвиток транспортного коридору Via Carpathia. *Інформаційний залізничний портал Railway Supply*. 2023. URL: <https://www.railway.supply/uk/rozvitok-transportnogo-koridoru-via-carpathia/>
17. Платформа Публічної дипломатії & Фонду Конрада Аденауера. Молодіжний Люблінський трикутник. Дослідження потенціалу. 2020. URL: https://www.kas.de/documents/270026/11405596/Дослідження_Молодіжний_Люблінський_трикутник.pdf/f4b6ec1d-7b83-57b6-8514-3bb08490aa53?version=1.0&amr;t=1611922232911.
18. Instytut Europy Środkowej. Аналітично-академічний Люблінський трикутник: ідея та реалізація. 2023. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=gsdG86kOOVQ>
19. Герасимчук С. Політична динаміка Люблінського трикутника – як уникнути «бермудизації»: пріоритети – драйвери – спойлери. Рада зовнішньої політики «Українська призма»: Аналіт. записка. 2022. URL: <https://prisma.org/wp-content/uploads/2022/01/Lublin3.pdf>